

claratum est. Declaratur præterea in hunc modum: nam quamdiu lex non fuit mortifera, respublica illa Judæorum in suo cæremoniali statu, ut sic dicam, permansit, id est, templum illud fuit vere locus sacer ad cultum Dei deputatus: nam ob hanc causam Apostoli specialiter illum frequentabant ad orandum, ut ex Actibus Apostolorum constat: pontifex etiam qui tunc officium gerebat, vere sacerdos erat. Unde Paulus, Act. 23, cum ab aliis corripere quod Ananiam Principem sacerdotum maledixisset, respondit: *Nesciebam, fratres, quod Princeps esset sacerdotum.* Ubi Chrysostomus affirmat quod si Paulus eum cognovisset, honorasset; et hom. 39 ait in Matth., Paulum pœnitentia ductum se excusasse. Et illam sententiam multi sequuntur, ut Lyran., Cajetanus, Isidorus, Clarus, et indicat etiam Theophylactus. Quamvis alii aliter exponant ignorantiam illam Pauli per figuram et simulationem interpretando, quod mihi non probatur. Significavit ergo Paulus eo tempore nondum fuisse sacerdotes legales sua dignitate omnino privatos, quod tamen necessario dicendum esset, si lex fuisset mortua etiam quoad institutionem, quia, sicut translato sacerdotio transfertur lex, ita mors legis quoad institutionem est signum sacerdotii emortui; e converso, ergo, si sacerdotalis dignitas durabat, necesse est ut etiam duraret legis institutio. Et inde fit consequens ut idem sit dicendum de sacrificio, ad quod sacerdotium ordinatur.

11. *Declaratur magis.*—Præterea, ob hanc causam dixit Augustinus illas cæremonias fuisse servatas ex consuetudine solemnitatis, licet non fierent ex necessitate, quia, videlicet, quoad solemnem institutionem durabant, licet non quoad obligationem. Nihil enim aliud significare potuit Augustinus per consuetudinem solemnitatis, quia illa consuetudo non induxit illam solemnitatem, sed potius divina institutio et solempnitatem et consuetudinem illius introduxit, ideoque durare non potuit, nisi durante institutione; ergo si licebat tunc servare legalia consuetudine solemnitatis, licebat ex vi primæ institutionis; ergo illa adhuc durabat. Denique sæpe Augustinus comparat usum illarum cæremoniarum, prout ab Apostolis illo tempore fiebant, cum earumdem observantia quam, vivente Christo, iidem Apostoli, vel etiam ipsemet Christus exhibebant, utique quoad religiosum cultum; ergo plane sentit eandem durasse institutionem. Ita ergo hæc assertio necessario sequitur ex

alia supra probata, quod Apostoli non fiete, sed vere, et ex affectu religioso illas cæremonias faciebant. Ratio vero a priori est, quæ sæpe est tacta, quia ad suavem providentiam Dei pertineret non statim vel subito revocare totum illum statum vel institutum, ne hoc cederet in infamiam illius religionis, vel in majorem perniciem Judæorum, qui non erant dispositi ad tantam et tam subitam mutationem. Neque etiam institutio et introductio novæ legis illam subitam mutationem exigebat, quia nihil perfectioni ejus aut dignitati derogabat illa observantia propter dictos fines, et pro brevi tempore, et non ponendo spem salutis in illa.

12. *Secundo infertur quando lex illa extincta fuit.*—Ex quo ulterius infero legem illam non fuisse extinctam quoad institutionem, in sensu declarato, donec fuit mortifera, ac subinde, quoad hanc partem, non fuisse prius mortuam quam mortiferam, neque e converso. Hoc sequitur evidenter ex dictis, primo, quia quando institutio non fuit revocata, per se loquendo, licebat uti illa, cum esset divina, quamvis non esset sub obligatione, quia institutio sufficit ad honestum usum, et potest ab obligatione separari, ut per se constat; ergo quamdiu duravit illa institutio, non fuit mortifera legalium observatio, nec moraliter esse potuit, quia non poterat Deus prohibere absolute usum cæremoniarum pro eodem tempore, pro quo volebat eas religiosum cultum et significationem retinere. Præterea supra ostensum est cæremonias illas factas esse mortiferas quasi ab intrinseco, ex eo quod revocata fuit illarum institutio; ergo non potuit lex illa esse mortua quoad institutionem, priusquam fuerit etiam mortifera. Neque in hoc superest nova difficultas, nisi quod fortasse videri potest sine causa vel fundamento assignari unum terminum mortis illius legis quoad obligationem, et alium quoad institutionem. Respondemus autem breviter, primo, non dici sine fundamento quod in factis et dictis Apostolorum nititur; ex illis autem et Ecclesiæ traditione habemus, cæremonias illas aliquando fuisse licitas, licet non essent necessariae, et postea factas esse illicitas; ergo consequens necessario est ut priori tempore non mutaverint institutionem, licet amiserint obligationem, postea vero etiam institutionem perdidierint. Ex quo ulterius necessario sequitur longiorem fuisse terminum illius legis quantum ad substantiam institutionis, ut sic dicam, quam quoad obliga-

tionem: nam terminus obligationis fuit obligatio legis novæ, terminus autem status illius instituti fuit perfecta Evangelii promulgatio.

13. *Ad primam difficultatem responsio.*—Et ex his facile respondetur ad duas difficultates in principio positas. Ad primam ergo fatemur sententiam asserentem legalia fuisse mortua quoad obligationem, pro illo primo tempore prædicationis evangelicæ, non probari expresse aliquo Scripturæ testimonio, vel Ecclesiæ definitione, et ideo non esse de fide; esse tamen conclusionem theologicam satis certam, tum ex consensu communi Patrum et theologorum, tum quia est magis consentanea Scripturis excludentibus necessitatem illius legis cum Evangelio, et indicantibus Apostolos, quando exercebant legalia, non id fecisse ex necessitate: tum denique quia obligatio illius legis suo modo repugnabat obligationi novæ legis, ut declaratum est. Neque oportet eodem modo explicare terminum legis veteris quoad durationem in statu religioso, et in obligatione, quia non eodem modo opponitur legi novæ in primo, sicut in secundo, nec ex eadem radice, neque habebat eandem congruentiam pro illo tempore duratio obligationis quam habuit duratio institutionis: unde immerito ibi obicitur quod hæc omnia sine sufficienti ratione asserantur. Nec magis obstant quæ ex Augustino afferuntur. Nam priora verba, in quibus Augustinus dicit fuisse damnabile Judæis servare legalia ob necessitatem salutis, non determinantur ab illo ad certum aliquod tempus, imo aperte extenduntur ad primum tempus prædicationis Evangelii; nam in hoc distinguit inordinatum usum illius temporis ab honesto, quod in posteriori tempore uterque usus legalium, sive ex necessitate salutis, sive absque illa, illicitus factus est. Aliam vero sententiam ibi tributam Augustino apud illum non inveno, neque in rigore vera est, intellecta de onere obligationis legis: nisi intelligatur de tempore ante Christi mortem et prædicationem Evangelii; tunc enim Judæi erant sub onere legis, et non Gentiles: postea vero tam Judæi quam Gentiles fuerunt liberi ab onere legis. Posset etiam id verificari post inchoatam promulgationem novæ legis in aliquo loco ubi nondum pervenire potuerat Evangelii prædicatio; ibi enim potuerunt Judæi pro aliquo tempore esse sub onere legis, sub quo non erant Gentiles. Si quis tamen recte advertat, illa differentia solum esse poterat inter utroque nondum Christianos, non vero inter con-

versos ad fidem Christi, quibus oportebat jam esse Evangelium promulgatum. Ex ignorantia item facile potuit accidere illud discrimen. Denique probabilis differentia pro eo tempore assignari posset, quod Judæis libera erat observatio cæremoniarum legis, non ita Gentilibus, juxta probabilem sententiam supra tractatam.

14. *Ad secundam difficultatem responsio.*—Ad alteram difficultatem, respondetur priorem partem ejus recte probare legem illam non fuisse tunc mortuam quoad institutionem, non vero procedere contra cessationem obligationis; ad rationes autem posteriori loco positas respondeo: ad primam, legem duos habere effectus inter alios, unus est instituere et dare formam et modum operandi, alius obligare; et nihil repugnare primum separari a secundo, sicut facta est institutio Sacramenti matrimonii, vel ordinis sine obligatione; ita ergo potuit lex illa permanere secundum priorem effectum, licet esset mortua quoad posteriorem. Majoris autem claritatis gratia distinguere possumus obligationem quoad exercitium, vel quoad specificationem actus: nam quoad priorem dicimus mortuam fuisse in principio legem illam; posterior autem necessario duravit permanente institutione, et illa sufficit ad rationem legis. Consistit autem in hoc, quod licet Judæus non teneretur circumcidere filium, nihilominus si illum circumcidebat, debebat servare formam legis, et sic de aliis sacrificiis, quia hæc obligatio ex natura rei sequitur ex institutione, et usu ejus. Et ita excluditur prima repugnantia.

15. *Ad secundam rationem.*—Ad secundam rationem, respondetur longe aliam esse rationem de simulatione observationis legis, tanquam obligantis, vel de simulatione cultus: nam prior erat valde materialis, et non per se intenta, neque excludere intentionem veri cultus Deo pro eo tempore placiti, quod satis erat ut actio illa esset religiosa et omnino honesta. Neque enim Apostoli ea tunc faciebant propter obligationem legis, neque hoc exterius profitebantur quantum erat de se, quamvis præviderent alios id existimatos, idque permitterent: nam hic modus simulationis illicitus non est, ut supra diximus; secus vero esset si cæremonias jam non religiosas et prohibitas, tanquam religiosas se facere fingerent: nam hoc sine dubio intrinsece malum est: ita ergo intellecto fundamento Augustini, omnis repugnantia cessat. Ad tertiam, respondetur primo ita fuisse Judæos affectos ad legem

suam, et consuetudine in illa firmatos, ut non fuerit necessarium eis prohibere ne statum illius subito abjicerent vel mutarent: illo autem statu perseverante, etiam erat consequens ut multi illis cæremoniis uterentur, seclusa speciali obligatione. Dico etiam probabile esse, non potuisse quidem singulos Pontifices, vel sacerdotes statum illius legis et institutionem ejus omnino abrogare; si tamen communi consensu vellent cedere juri suo, et statim omnino relinquere cæremonias suas, potuisse id facere, quia hoc non erat eis prohibitum, et tunc universaliter cessaret ratio retinendi cæremonias pro aliquo tempore, quia cessaret omne scandalum Judæorum et omnis infamia ejusdem legis, et nullam haberet repugnantiam cum suavi providentia Dei. Quia vero hic casus erat moraliter impossibilis, ideo simpliciter permisit Deus statum illius legis pro aliquo tempore conservari quoad institutionem ejus, qua suppositione facta, tenebantur sacerdotes illius temporis sancta illa sancte tractare et juxta legem ministrare, quæ obligatio, facta illa suppositione, magis ex natura rei quam ex positivo præcepto sequebatur.

16. *Dubium.* — Atque hinc obiter responderi potest ad quamdam curiosam interrogationem quæ hic occurrit, an, eo tempore quo cæremonialia erant mortua, et non mortifera, tenerentur Judæiolvere decimas, quia hinc apparet non fuisse obligatos, quia lex erat mortua quoad obligationem, illi autem solum obligabantur ex vi legis. Item quia sacerdotes jam non tenebantur ministrare, licet illis licitum esset ministerium: ergo neque alii tenebantur illaolvere, quamvis licite possent, si vellent. Patet consequentia, quia obligatio stipendii correspondet obligationi ministerii: nam, seclusa hac obligatione quasi mutua et permanente, pro actuali ministerio, quando fieret, posset fieri arbitraria recompensatio, vel ex partium conventionem.

17. *Conclusio affirmatur.* — Nihilominus dicendum videtur eam obligationem pro eo tempore durasse: nam imprimis loquendo de Judæis non conversis ad fidem, non est dubium quin saltem ex conscientia quam habebant tenerentur decimasolvere, sicut etiam sacerdotes, ex simili conscientia, tenebantur ministrare; et verisimile est etiam Judæos ad fidem conversos eandem existimationem pro aliquo tempore habuisse, pro quo non satis constabat legem illam esse mortuam. Præterea non videtur illa conscientia omnino fundata in errore

vel ignorantia, sed in naturali quadam justitia, supposito statu illius populi conservantis illum religiosum cultum Dei, ut a Deo institutum et approbatum etiam pro eo tempore, et ab eodem populo quasi communi consensu retentum: nam inde oriebatur mutua obligatio ex parte sacerdotum, ut essent parati ad ministrandum, quando alii vellent uti legalibus; et ex parte populi, ad solvendas decimas. Eo vel maxime quod tribus Levitica non habuerat sortem in terra promissionis, et loco illius decimas acceperat; ideoque, durante statu illius reipublicæ et templi, non debuit illis privari: nam hoc etiam erat moraliter necessarium ut scandala vitarentur et omnia ordinate fierent.

18. *Legem solvendi decimas non fuisse cæremonialem, sed judicialem.* — In quo tandem considero illam legem solvendi decimas non fuisse cæremonialem, sed judicialem, et ideo potuit lex illa obligare, etiamsi præcepta cæremonialia essent mortua. Verisimile enim est judicialia præcepta non fuisse pro eo tempore mortua, saltem illa quæ ad conservandam justitiam et publicam pacem illius reipublicæ erant necessaria. Quia, durante pro tunc statu politico illius reipublicæ (prout durabat, permittente, imo et approbante Deo), necessarium erat habere leges judiciales per quas cives obligarentur et malefactores possent puniri, et alia observari pertinentia ad justitiam contractuum et aliarum actionum: nam obligatio talium legum non repugnabat cum consummata redemptione Christi, nec cum obligatione legis novæ, nec etiam fuerat specialiter et expresse revocata. Et ita D. Thomas non probavit abrogationem præceptorum judicialium nisi ex defectu subjecti, id est, ex dissolutione illius reipublicæ et mutatione status ejus. Durante ergo illo tempore et statu, recte potuit pro illo tempore præceptum decimarum obligare.

CAPUT XX.

QUOMODO FUERIT SEMPER ILLICITUM GENTES AD JUDAIZANDUM COGERE, ET TRACTATUR LOCUS PAULI AD GALAT. 2, ET EXPENDITUR PROHIBITIO SANGUINIS ET SUFFOCATI, ACTOR. 15.

1. *Multiplex coactio.* — Nunquam potuisse gentes licite cogi ad legalia. — Duo tempora distinguenda. — Ex rationibus dubitandi in c. 15 pro utraque parte positus, et ex rationibus ac testimoniis additis pro sententia Hieronymi in cap. 16, solum supersunt nobis explicanda duo loca Scripturæ in titulo proposita; cætera

enim omnia, explicando sententiam quam veram reputamus, expedita sunt, et multis etiam occurrentibus difficultatibus obiter est satisfactum; hæc vero duo loca specialem ac diligentem requirunt declarationem. Quia vero difficultas illorum locorum nascitur ex coactione gentium ad servanda legalia, ideo pauca de illa præmittenda duxi. Duobus autem vel tribus modis accidere potuit hæc coactio: primo, per coactionem quasi penalem, quæ, ut justa sit, supponit obligationem in eo qui cogitur, et potestatem seu jurisdictionem in cogente. Secundo, per impropiam coactionem, quam directivam appellare possumus, imponendo scilicet, obligationem ad legalia servanda, licet antea non esset. Tertio, intelligi potest coactio adhuc magis impropria, quæ est per consilium vel exemplum. De prima non fit mentio in Scriptura, de secunda videtur procedere locus Actorum, de tertia vero locus ad Galat. 2. Primo ergo tanquam certum statuo nunquam potuisse gentes licite cogi ad legalia servanda primo genere coactionis, quasi ad implendam obligationem in illis præexistentem. Hæc assertio nota est ex hactenus dictis; illam vero hic præmittimus, ut res magis intelligatur, et ut, occasione illius, aliqua loca Scripturæ ad hanc materiam spectantia explicentur. Possumus igitur duo tempora distinguere: unum est post decretum ecclesiasticum factum in Concilio apostolico, Actor. 15; aliud est de antiquiori tempore a passione Christi usque ad illud concilium. Post dictum ergo concilium, certissimum est principium positum, quia in illo definitum est, Gentiles conversos non esse obligatos ad legalia servanda, sed solum ad onera in eodem concilio declarata, quæ revera legalia non erant, ut infra videbimus: ergo nullo modo licebat illos cogere ad talem observationem. Probatur consequentia, quia cogere aliquem ad id quod facere non tenetur per se iniquum est. Nam vel talis coactio esset per violentiam, et sic esset injusta, vel esset per deceptionem, persuadendo illis legalium necessitatem, et sic esset hæreticum, contra Apostolorum definitionem.

2. *Confirmatur.* — Duplex ascensus Pauli in Jerusalem. — Lucas quatuor ascensus Pauli numerat. — Atque hoc confirmant verba Pauli ad Galat. 2: *Quomodo gentes cogis judaizare?* nam licet non loquatur de rigorosa coactione violenta, a fortiori probat illam non fuisse licitam. Pertinent autem illa verba ad illud tempus de quo tractamus; nam licet Augustinus, dicta Epistol. 19 ad Hieron., c. 2,

aliquantulum a principio, probabilius existimet illud factum Petri, quod refert Paulus ad Galat. 2, accidisse ante concilium Apostolicum Act. 15, nihilominus, bene inspecta historia Actorum, et collata cum dicto loco Pauli ad Galat. 2, contrarium videtur dicendum. Quia in dicta Epistola narrat Paulus duplicem ascensum suum in Jerusalem, primum in cap. 1, triennio post conversionem suam; secundum in cap. 2, *post annos quatuordecim*, utique a primo ascensu, ut contextus ipse suadet, et multi exponunt, et specialiter variis rationibus ostendit ibi Salmeron, disp. 22. Ille autem secundus ascensus Pauli idem fuit cum illo, quo ad illud concilium cum aliis convenit, ut in eodem cap. 2 insinuat Ambr., refertque Hieronymus et non improbat, et clare docent Theodoret., Anselm., D. Thom., Cajetan. et Beda, Actor. 15. Potestque facile suaderi ex collatione utriusque ascensus, et ex circumstantiis eorum, et ex aliis conjecturis a ratione temporum sumptis; illis autem omissis, hæc ratione nunc breviter utor. Quia alias hic ascensus Pauli, cujus ipse meminit ad Galat., c. 2, omissus fuisset a Luca in historia Actorum, quod non est verisimile, quia erat res valde gravis, multumque ad doctrinam fidei spectans. Sequela declaratur, quia Lucas quatuor tantum ascensus Pauli in Jerusalem numerat. Primus est, Actor. 9, triennio post conversionem suam, de quo nulla potest esse quæstio. Secundus, Act. 11, ad deferendas elemosynas fratribus. Tertius, tempore concilii, Act. 15. Quartus, Act. 21, quando comprehensus est a Judæis. Et de hoc etiam ultimo non est quæstio, quia constat eo tempore jam Paulum contulisse Evangelium suum cum Petro.

3. *Opinio quorundam refellitur.* — Quo tempore Paulus Petrum reprehenderit. — De secundo autem aliqui dicere voluerunt coincidere cum ascensu Pauli ad conferendum Evangelium cum Apostolis, cujus meminit ad Galat., secundo. Sed non est verisimile; tum quia nullum indicium ad hoc asserendum sumi potest ex utroque loco; tum etiam quia tunc nondum erant ortæ contentiones et scandala quorum occasione Paulus ascendit, ut conferret suam doctrinam cum Apostolis. Non enim propter se aut propter auctoritatem doctrinæ, sed propter alios qui ex conversione et libertate gentium turbabantur ascendit; tum præterea quia ille secundus ascensus non potuit esse *post annos quatuordecim*, ut ait Paulus, quia fuit anno secundo Claudii imperato-